

POHJOISMAIDEN SOSIAALI- JA TERVEYSPOLITIIKAN MINISTERINEUVOSTON YHTEISTYÖOHJELMA 2022–2024

Sisältö

1.	Esipuhe	2
2.	Pohjoismaiden sosiaali- ja terveyspoliittisen yhteistyön suuntaukset vuosina 2022–2024	4
	Sosiaalipolitiikka	5
	Terveyspolitiikka	6
3.	Strategiset painopistealueet	6
a.	Sosiaalisesti kestävä Pohjola	7
b.	Vihreä Pohjola	8
c.	Kilpailukykyinen Pohjola	8
4.	Yhteistyö EU-asioissa ja kansainvälisissä kysymyksissä	9
5.	Yhteistyön organisointi.....	10
	Strategiset yhteistyökumppanit	10
	Monialaiset näkökulmat	10
6.	Yhteistyöohjelman arviointi	11

1. Esipuhe

Pohjoismailla on edessään monia yhteisiä haasteita. Vuonna 2020 alkanut koronapandemia on ollut ja on edelleen aivan erityinen haaste, jonka takia terveys- ja hoivapalvelumme ja hyvinvointijärjestelmämme ovat valtaavan paineen alla. Pandemian pitkän aikavälin vaikutuksista ei ole vielä tietoa, mutta kriisin tiedetään pahentaneen sosiaalisia ongelmia, kuten etenkin nuorten, vanhusten ja vammaisten yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja eristyneisyyttä. Nuorten mielenterveysongelmien lisääntyminen Pohjoismaissa on myös huolestuttava kehityskulku, joka voi johtaa suuriin terveys- ja mielenterveysongelmiin sekä syrjäytymiseen, mikäli ei ryhdytä varhaisiin ennaltaehkäiseviin toimiin. Monet nuoret Pohjoismaissa ovat vailla työtä tai koulutusta, ja he ovat vaarassa syrjäytyä pysyvästi, jos uusia tehokkaita osallistamistoimia ei käynnistetä.

Ikääntyvä väestö ja kroonisesti sairaiden määrän kasvu aiheuttavat paineita myös hyvinvointivaltiolle. Pohjoismaiden yhteisenä haasteena ovat harvaan asutut alueet, joissa fyysiset etäisyydet ovat pitkiä ja ikääntyneiden osuus kasvaa eniten. Tähän tulee vastata toimilla, jotka vaikuttavat terveyden ja elämänlaadun tasaiseen jakautumiseen ja sosiaalisten erojen kaventumiseen. Ilmastokriisi ja sen sosioekonomiset seuraukset kuuluvat edelleen ajankohtaisiin ja kasvaviin haasteisiin. Välttämätön siirtymä kohti kestäviä yhteiskuntia asettaa vaatimuksia kaikille, jotta voimme turvata vihreämmän ja ympäristömyötäisemmän tulevaisuuden it-sellemme ja tuleville sukupolville.

Suhtautumalla avoimemmin sosiaalialan innovaatioihin ja uusiin ratkaisuihin ja vaihtamalla hanakammin tietoa tehokkaista toimista ja hyvistä kokemuksista voimme kehittää hyvinvointi- ja terveyspolitiikkaa, jonka avulla taataan sosiaaliturva sekä kaikkien yhtäläinen pääsy terveys- ja hyvinvointipalveluihin. Osaamisen kartuttamisen lisäksi työhön tulee osallistaa hyvinvointipalveluiden työntekijät ja käyttäjät, jotta voidaan tuottaa parempia palveluita erilaisiin tarpeisiin ja elämäntilanteisiin. Tuleviin terveystieteisiin ja tilanteisiin tulee varautua vahvistamalla Pohjoismaiden yhteistyötä terveydenhuollon valmius- ja varautumissuunnittelussa sekä yksilöiden ja yhteiskunnan kriisivalmiudessa. Fyysisten ja psyykkisten ongelmien ennaltaehkäiseviä varhaisia toimia tulee kehittää edelleen.

Sosiaalinen kestävyys ja kilpailukyky kuuluvat tiiviisti yhteen. Väestötutkimuksista ja terveysrekistereistä saatavia tietoja käytetään esimerkiksi sairauksiin ja terveyteen liittyvissä tutkimushankkeissa, ja niiden avulla selvitetään väestön suurimpia terveyshaasteita nyt ja tulevaisuudessa. Visio 2030 -toimintasuunnitelman osana on käynnistetty Nordic Commons -hanke. Sen tavoitteena on luoda terveystietoja käsittelevä pohjoismainen yhteisö, jossa tunnustetaan, jaetaan, kootaan ja analysoidaan terveystietoja yhteistyöhankkeissa, ja sen myötä edistää innovointia ja elinkeinoelämää. Integroitua etähoitoa ja -hoivaa koskevassa monialaisessa hankkeessa (iVOPD) keskitytään puolestaan tulevana vuosina erityisesti hyvinvointipalveluiden parempaan saatavuuteen koko Pohjolassa innovatiivisten digitaalisten hyvinvointiteknologian ratkaisuiden avulla.

Pohjoismaat muodostavat ainutlaatuisen yhteisön, jota meidän tulee hyödyntää löytääksemme parhaat ja kestävimmat ratkaisut yhteisiin haasteisiimme. Yhdessä voimme saavuttaa tavoitteen vihreästä, kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta monialaisten toimien avulla sekä lisäämällä vuoropuhelua kansalaisyhteisöjen ja käyttäjien kanssa.

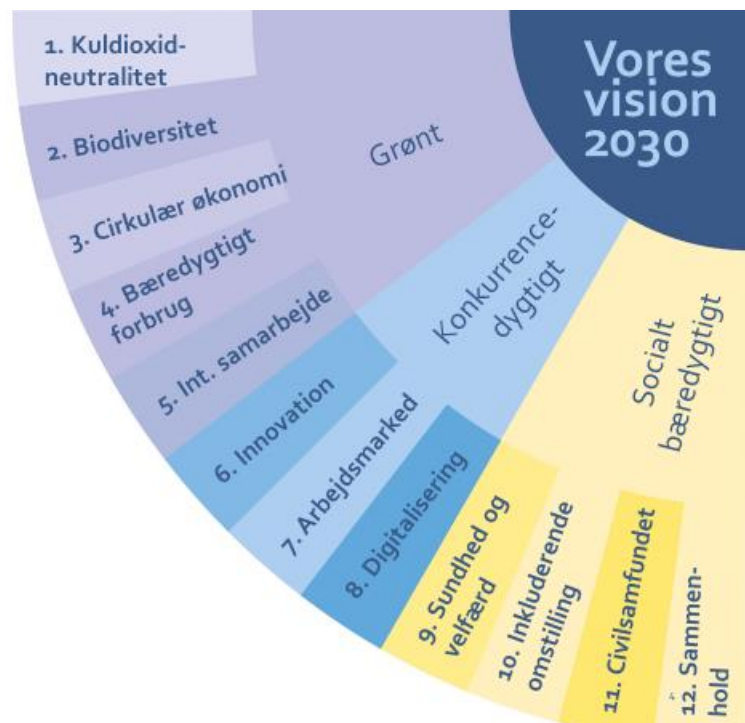
Työ- ja osallisuusministeri
Norja

Terveys- ja peruspalveluministeri
Norja

Pohjoismaiden ministerineuvoston Norjan-puheenjohtajakausi 2022

12 visionsmål

2. Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteellisen yhteistyön suuntaukset vuosina 2022–2024

Vuosiksi 2022–2024 laadittavan Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteellisen ministerineuvoston (MR-S) yhteistyöohjelman tavoitteena on vahvistaa terveys- ja hyvinvointialan yhteisiin haasteisiin liittyvän osaamisen kehittämistä ja kokemusten vaihtoa koko Pohjolassa. Pää tavoitteena on kehittää hankkeita ja ratkaisuja, jotka edistävät politiikan kehitystä ja turvaavat Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskuntien kestävyysnäkökulmilla paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti kuin pohjoismaisellakin tasolla resurssien niukentuuksessa. Yhteistyön perusedellytyksenä on luoda pohjoismaista hyötyä. Globalisaatio, väestönkehitys ja koronakriisi ovat aiheuttaneet paineita hyvinvointivaltioille, ja Pohjoismaiden tulee toimia yhdessä haasteisiin vastaamiseksi. Suhtautumalla avoimesti sosiaalisiin innovaatioihin sekä vaihtamalla tietoa ja kokemuksia voimme edistää hyvinvointi- ja terveystieteellistä, joka takaa sosiaaliturvan ja terveys- ja hyvinvointipalvelujen yhtäläisen saatavuuden kaikille, ottaa huomioon heikossa asemassa olevat ryhmät ja varustaa Pohjoismaita tuleviin pandemioihin tai muihin terveysriskeihin parantamalla terveydenhuollon valmiutta.

Sektorin työ pohjautuu kahteen strategiaselvitykseen. Sosiaalipoliittisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa kaikille tarkoitettu kestävä ja turvattu hyvinvointi Pohjoismaiden yhteiskunnissa. Tämän saavuttamiseksi on tärkeää panna täytäntöön 14 suositusta, jotka sisältyivät Árni Páll Árnasonin vuonna 2018 laatimaan sosiaalialan strategiaselvitykseen *Tiedolla tehoa käytännön toimiin – Sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen*. Samaan aikaan jatketaan terveysalan pohjoismaisia yhteistyötoimia, jotka perustuvat Bo Könbergin strategiaselvitykseen *Terveyden pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuudessa* (2014). Toimien tehoa aiotaan arvioida tavoitteena varmistaa terveysalan tulevien päätösten ajankohtaisuus nykyisiin haasteisiin vastaamiseksi. Terveystieteellisen pohjoismaista yhteistyötä on tarkoitus vahvistaa universaalien eli kaikkien vapaasti ja yhtäläisesti ulottuvilla olevien terveydenhuoltojärjestelmien ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Yhteistyön tavoitteena on myös keskittyä kansanterveyteen vaikuttaviin riskitekijöihin ja torjua pohjoismaalaisten terveyden eriarvoisuutta.

Yhteistyöohjelma kytkeytyy Pohjoismaiden ministerineuvoston visioon 2030, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue, sekä vision kolmeen strategiseen painopistealueeseen, jotka koskevat vihreää, kilpailukykyistä ja sosiaalisesti kestävä Pohjolaa. Yhteistyöohjelma konkretisoi näin vuosiksi 2021–2024 laadittua vision toimintasuunnitelmaa ja sen kahdetoista tavoitetta ja kuvaa MR-S:n vuoteen 2024 asti ulottuvia tavoitteita sekä yhteistyön erityisiä painopistealueita. Erityistä huomiota kiinnitetään *Sosiaalisesti kestävä Pohjolaa* koskevaan strategiseen painopistealueeseen ja siihen liittyen hyvään, tasa-arvoiseen ja turvattuun terveyteen ja hyvinvointiin kaikille (toimintasuunnitelman tavoite 9). MR-S tukee myös kilpailukykyistä Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta edistämällä uusia teknisiä, digitaalisia ja innovatiivisia terveydenhuollon ratkaisuja. Lisäksi se tukee vihreää Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta edistämällä sosiaalisesti kestävä vihreän siirtymän toteutusta kaikkialla Pohjoismaissa.

MR-S osallistuu eri aloitteiden kautta aktiivisesti kestävä kehitystä, tasa-arvoa sekä lapsia ja nuoria koskevien yleisten näkökulmien sisällyttämiseen ministerineuvoston työhön myös jatkossa. Työssä otetaan myös huomioon vammaisnäkökulma. MR-S pyrkii lisäksi vahvistamaan vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Ohjelmakaudella Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteellisessä yhteistyössä keskitytään pääasiassa seuraaviin priorisointeihin, joista monet ovat vision strategisiin painopistealueisiin kuuluvia monialaisia hankkeita:

- Sosiaalisesti kestävä Pohjola:
  - Ylläpidetään ja kehitetään vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla olevia universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä.
  - Edistetään ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jossa keskitytään tasa-arvoiseen terveyteen.
  - Lievennetään koronakriisin negatiivisia vaikutuksia etenkin heikossa asemassa oleviin ryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin ja vammaisiin.
  - Pyritään parantamaan terveydenhuollon valmiutta.
  - Kehitetään pohjoismaista yhteistyötä harvaan asuttujen alueiden haasteisiin vastaamiseksi ja yhteisten ratkaisujen kehittämiseksi.
  - Vahvistetaan yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.
  - Vahvistetaan poikkihallinnollista yhteistyötä.

- Vihreä Pohjola:
  - Edistetään sosiaalisesti kestävästä vihreästä siirtymästä kaikkialla Pohjoismaissa ja torjutaan siirtymästä johtuvien yhteiskunnallisten jakolinjojen lisääntymistä.
  - Edistetään kestävästä pohjoismaista elämäntapaa kiinnittämällä huomiota etenkin terveyttä edistävään toimintaan ja kestäviin elintarvikkejärjestelmiin.
  - Edistetään ilmastomyönteisiä ratkaisuja kehittämällä hyvinvointiteknologiaa sekä integroitua etähoitoa ja -hoivaa.

- Kilpailukykyinen Pohjola:
  - Edistetään terveydenhuollon uusia teknisiä, digitaalisia ja innovatiivisia ratkaisuja.
  - Kehitetään yhteisiä mahdollisuuksia jakaa terveystietoja turvallisesti ja tehokkaasti Pohjoismaiden välillä.
  - Parannetaan pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien kestävyttä ja turvataan se tietoon perustuvilla toimilla ja sosiaalisilla investoinneilla.

Sosiaalipolitiikka

Sektori edistää kaikille tarkoitettua kestävästä ja turvattua hyvinvointia pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Tärkeä osa työtä on jatkaa Árni Páll Arnasonin strategiaselvityksen *Tiedolla tehoa käytännön toimiin – Sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen* (2018) sisältämien 14 ehdotuksen toteuttamista. Ohjelmakaudella MR-S seuraa Arnasonin selvityksen ehdotusten pohjalta käynnistettyjä toimia ja päättää toimista, jotka vielä odottavat toteutusta sosiaalipoliittisen alan kehittämiseksi.

Koronakriisi on lisännyt sosiaalisia ongelmia, kuten nuorten ja ikääntyneiden yksinäisyyttä ja eristyisyyttä sekä vammaisten työelämästä syrjäytymistä. Konkreettisissa toimissa keskitytään etenkin heikossa asemassa oleviin ryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, huono-osaisiin aikuisiin, ikään-

tyneisiin ja vammaisiin, joilla on monenlaisia tarpeita. Tavoitteena on vahvistaa Pohjoismaiden osaamis pohjaa koronakriisin vaikutuksista ja onnistuneista toimista.

Pohjoismainen yhteistyö väestönkehityksen haasteisiin vastaamiseksi jatkuu panostuksilla hyvinvointiteknologiaan, käyttäjälähtöisiin ja ennaltaehkäiseviin ratkaisuihin ja dementiaverkostoon sekä ikämyönteisten kaupunkien kehittämällä Pohjoismaihin.

Terveyspolitiikka

Terveyspolitiikan alalla Bo Könbergin *Terveysalan pohjoismainen yhteistyö tulevaisuudessa* -strategiaselvitys (2014) on edelleen tärkeällä sijalla. Vuodesta 2014 lähtien on toteutettu useita toimia Könbergin raportin kaikilla 14 alalla. Pohjoismaiset työryhmät ja verkostot tekevät yhteistyötä useilla eri osa-alueilla esimerkiksi kansanterveyden, mielenterveyden, antibioottiresistenssin, e-terveyspalvelujen ja lääkkeiden alalla. Lisäksi varoja on kohdistettu raportin 14 ehdotuksen pohjalta laadittuihin erityispanostuksiin. Ehdotusten perusteella käynnistetyistä työstä ei ole kuitenkaan laadittu koottua selvitystä ja kokonaisarviota. MR-S aikoo sen vuoksi toteuttaa arvioinnin analysoidakseen sitä, miten terveysalan pohjoismaista yhteistyötä tulee kehittää muun muassa perusterveydenhuollossa ja kansanterveydessä sekä etenkin kroonisten sairauksien ennaltaehkäisyssä. Toisena tavoitteena on hyödyntää parhaimmalla mahdollisella tavalla meneillään olevasta tai jo tehdystä työstä saatuja kokemuksia.

Pohjoismaalaisten terveyden eriarvoisuuden vähentämiseksi ja kaikkien hyvän terveyden ja elämänlaadun edistämiseksi sektorin tärkeänä tavoitteena on vähentää sosiaalista syrjäytymistä, lisätä ennaltaehkäiseviä toimia sekä ylläpitää ja kehittää universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä, jotka ovat vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla.

Jotta mahdollisiin tuleviin pandemioihin tai muihin terveyskriiseihin oltaisiin paremmin varautuneita, terveydenhuollon pohjoismaista valmiusyhteistyötä tulee vahvistaa yhteispohjoismaisten ratkaisujen avulla. Tämä tarve on selkiytynyt koronakriisin aikana.

Esimerkiksi ikääntyvään väestöön ja Pohjoismaiden harvaan asuttujen alueiden pitkiin välimatkoihin liittyviin haasteisiin vastaamiseksi sektori aikoo lisäksi kehittää terveyspolitiikkaa keskitymällä erityisesti e-terveyspalveluja, etähoitoa ja -hoivaa sekä digitalisaatiota koskeviin yhteisiin monialaisiin aloitteisiin. Lääkealalla jatketaan antibioottiresistenssin (AMR) vastaista taistelua Yhteinen terveys -näkökulmasta ja vahvistetaan huoltovarmuuteen liittyvää yhteistyötä.

Yhteistyöohjelma tulee voimaan xx.xx.2022 ja jatkuu 31. joulukuuta 2024 asti.

3. Strategiset painopistealueet

Pohjoismainen hyvinvointimalli on osoittautunut ajantasaiseksi ja kestäväksi, mutta siihen kohdistuu muun muassa työelämän muutoksiin ja väestönkehitykseen liittyviä haasteita. Kuten Árnasonin raportissa todetaan, hyvinvointimallin perustana olevat sosiaaliset investoinnit mahdollistavat sosiaalisen liikkuvuuden ja takaavat sosiaaliturvan pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Pohjoismaisen hyvinvointimallin rahoituksen kestävyys turvataan korkealla työllisyystasolla sekä kilpailukykyisen Pohjolan tuomalla lisäarvolla tulevaisuuden innovatiivisten ratkaisujen myötä. Pohjoismaiden sosiaalisesti kestävä vihreä siirtymä voidaan toteuttaa ainoastaan, jos kaikilla yksilöillä on realistiset

mahdollisuudet tehdä elämässään kestäviä valintoja. Pohjoismaisen hyvinvointimallin toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmät muodostavat sen vuoksi pohjan kilpailukykyiselle ja vihreälle, kaikki ihmiset osallistavalle Pohjolle.

a. Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia.

Sektorin tavoite: Ylläpidetään ja kehitetään universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä, jotka ovat vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla.

Terveysalaa vahvistetaan myös ylläpitämällä ja kehittämällä universaaleja terveydenhuoltojärjestelmiä, jotka ovat vapaasti ja yhtäläisesti kaikkien ulottuvilla, kiinnittämällä huomiota Pohjoismaiden asukkaiden terveyden eriarvoisuuteen sekä edistämällä hyvää terveyttä ja elämänlaatua koko elämän ajan. Työssä priorisoidaan ennaltaehkäiseviä, varhaisia toimia etenkin fyysisen terveyden ja mielenterveyden alalla ja vahvistetaan lääkealan yhteistyötä.

Integroitua etähoitoa ja -hoivaa koskevan monialaisen hankkeen (iVOPD) avulla MR-S edistää hyvinvointipalveluiden saatavuutta kaikkialla Pohjoismaissa ja etenkin harvaan asutuilla alueilla. Hankkeessa keskitytään digitaalisiin ratkaisuihin, innovaatioihin, ympäristöön ja ilmastoon, alueelliseen kehitykseen, hoito- ja hoivaosaamisen saatavuuteen sekä Pohjoismaiden kansainväliseen profilointiin nykyaikaisena hyvinvointialueena.

Sektorin tavoite: Vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä ikääntyvään väestöön liittyviin haasteisiin vastaamiseksi ja yhteisten ratkaisujen kehittämiseksi.

Ikäihmisiä koskevaa pohjoismaista yhteistyötä vahvistetaan edelleen. Kuten edellä on mainittu, hyvinvointiteknologiaan, käyttäjälähtöisiin ja ennalta ehkäiseviin ratkaisuihin, dementiaverkostoihin ja ikämyönteisiin kaupunkeihin liittyvät panostukset jatkuvat. Sosiaali- ja terveyspalveluiden lisääntyneeseen tarpeeseen vastaamiseksi MR-S toteuttaa monialaisia hankkeita, jotka liittyvät terveystietoihin, e-terveyspalveluihin, integroituun etähoitoon ja -hoivaan sekä digitalisaatioon. Tässä yhteydessä on myös tärkeää vaihtaa kokemuksia terveydenhuollon henkilöstön rekrytoinnista.

Sektorin tavoite: Kartutetaan tietoa koronakriisin vaikutuksista heikossa asemassa oleviin ryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin ja vammaisiin.

Koronapandemia on vaikuttanut Pohjoismaiden yhteiskuntiin ja merkinnyt suuria haasteita sekä yhteiskunnalle että heikossa asemassa oleville ryhmille. Koronakriisin seurauksia koskevan tiedon kartuttamiseksi MR-S aikoo käynnistää monialaisia hankkeita, joissa selvitetään pandemian vaikutuksia eri väestöryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin ja vammaisiin. Erityisesti kiinnitetään huomiota siihen, miten koronapandemia on vaikuttanut ihmisten mielenterveyteen. Ohjelmakaudella toteutetaan uusia hankkeita (*Koronan aiheuttama yksinäisyys ja eristyneisyys, Koronan seuraukset lapsille ja nuorille sekä Vammaisten osallistuminen työelämään*) ja tehdään tiiviimpää yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Sektorin tavoite: Pyritään parantamaan terveydenhuollon valmiutta.

Koronapandemian oppeja hyödyntävää terveydenhuollon pohjoismaista valmiusyhteistyötä aiotaan vahvistaa tulevien pandemioiden tai muiden terveyskriisien hallinnan parantamiseksi. Terveydenhuollon pohjoismaisella valmiusryhmällä (Svalbard-ryhmällä) on tärkeä asema tässä työssä. Ryhmä luo perustan Pohjoismaiden väliselle yhteistyölle, jonka tavoitteena on valmistella ja kehittää terveydenhuollon valmiutta kriisi- ja katastrofitilanteiden varalta. Lisäksi pohjoismainen lääkeyrhmä jatkaa työtään huoltovarmuuteen liittyvissä valmiusasioissa.

Sektorin tavoite: Vahvistetaan yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Pohjoismaiden asukkaita hyödyttävien toimien löytämiseksi MR-S aikoo vahvistaa vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan eri toimijoiden kanssa muun muassa ministerineuvoston uuden kansalaisyhteiskuntaverkoston kautta. Toimet myötäilevät Árni Páll Árnasonin raporttia, jossa ehdotetaan tiiviimpää yhteistyötä Pohjoismaiden kansalaisjärjestöjen ja julkisen sektorin välille (ehdotus 7).

b. Vihreä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen sekä hiilineutraaliutta ja kestäväää kierto- ja biotaloutta.

Sektorin tavoite: Edistetään sosiaalisesti kestäväää vihreää siirtymää kaikkialla Pohjoismaissa ja torjutaan siirtymästä johtuvien yhteiskunnallisten jakolinjojen lisääntymistä.

Ilmastokriisi ja välttämätön siirtymä kestävämpiin yhteiskuntiin vaikuttavat suoraan myös yksilöihin. Sosiaalisesti kestäväään vihreään siirtymään tähtäävässä monialaisessa hankkeessa tarkastellaan ongelma-alueita, analysoidaan sosioekonomisia seurauksia ja selvitetään toimivia käytäntöjä ja ratkaisuja Pohjoismaiden yhteiskuntien vahvistamiseksi. Aloite toteutetaan usean eri ministerineuvoston välisenä monialaisena yhteistyönä.

Sektorin tavoitteena on myös edistää kestäväää pohjoismaista elämäntapaa kiinnittämällä huomiota etenkin terveyttä edistäviin toimiin ja kestäviin elintarvikejärjestelmiin yhteistyössä elintarvikesektorin kanssa.

Lisäksi sektori edistää ilmastomyönteisiä ratkaisuja kehittämällä hyvinvointiteknologiaa ja integroitua etähoitoa ja -hoivaa yhteistyössä ministerineuvoston useiden eri sektoreiden kanssa.

c. Kilpailukykyinen Pohjola

Haluamme yhdessä edistää Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovointiin, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon.

Sektorin tavoite: Edistetään terveydenhuollon uusia teknisiä, digitaalisia ja innovatiivisia ratkaisuja.

Toimintasuunnitelman yhtenä painopistealueena on mahdollistaa olemassa olevien terveystietojen jakaminen Pohjoismaiden välillä turvallisesti ja tehokkaasti sekä laatia katsaus nykyisten tietojärjestelmien yhteensopivuudesta. Tästä on merkittävää hyötyä tutkimukselle, innovoinnille, ter-

veydenhuollolle sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi niin Pohjolassa kuin sen ulkopuolellakin.

Monialaisen *The Nordic Commons – Pohjola terveystietojen pohjoismaisen ja turvallisen digitaalisen infrastruktuurin johtavana alueena* -hankkeen kautta MR-S kehittää uusia ratkaisuja Pohjoismaiden kilpailukykyä edellytysten parantamiseksi yhteistyössä muun muassa elinkeinopolitiikan ministerineuvoston, digitalisaatioministerineuvoston sekä koulutus- ja tutkimusministerineuvoston kanssa. Sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvosto on päävastuussa tästä NordForskin toteuttamasta hankkeesta.

Sektori toteuttaa myös digitalisaatioon, terveyteen sekä etähoitoon ja -hoivaan liittyviä monivuotisia hankkeita keskittyen etenkin innovatiivisiin ratkaisuihin. Lisäksi sektori kehittää tietoon perustuvia tilastotyökaluja, kuten pohjoismaisia hyvinvointi-indikaattoreita.

4. Yhteistyö EU-asioissa ja kansainvälisissä kysymyksissä

Ministerineuvoston kansainvälisen työn tarkoituksena on edistää sektorin tavoitteiden saavuttamista, vahvistaa Pohjoismaiden vaikutusmahdollisuuksia alueellisesti ja maailmanlaajuisesti, luoda lisäarvoa sekä MR-S:lle että kansainvälisille toimijoille esimerkiksi tunnistamalla ja edistämällä yhteisiä etuja, vaihtamalla kokemuksia ja luomalla uusia yhteyksiä sekä profiloimalla Pohjoismaiden sosiaali- ja terveyspoliittista työtä. Yhteistyö voi täydentää muita kansallisesti tai alueellisesti merkittäviä kansainvälisiä aloitteita esimerkiksi lähialueilla, joilla sektori jatkaa yhteisiä toimia myös Baltian maiden ja Luoteis-Venäjän kanssa.

Työssä otetaan huomioon Agenda 2030, Visio 2030, yhteistyöohjelman painopistealueet, monialaiset näkökulmat (esim. tasa-arvo, lapset ja nuoret sekä kestävä kehitys) sekä ajankohtaiset kansainväliset hankkeet. Yhteistyötä muiden sektoreiden sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Eriyistä huomiota kiinnitetään EU-yhteistyöhön ja EU-asioihin liittyvien kysymysten koordinointiin, sillä sosiaali- ja terveysalasta on tullut entistä tärkeämpi laajemmassa EU-yhteistyössä, vaikka se perustuukin pääasiassa kansalliseen osaamiseen.

Sosiaali- ja terveysalan EU-aloitteista keskustellaan sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvoston ja virkamieskomitean sekä asianomaisten työryhmien kokouksissa tarpeen mukaan.

Pohjoismaainen sosiaaliturvasopimus toimii EU-asetuksessa 883/2004 määriteltyjen EU:n sosiaaliturvasääntöjen pohjoismaisena kytkentänä. Työtä pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen muuttamiseksi EU-lainsäädäntöön jatketaan.

5. Yhteistyön organisointi

Pohjoismaiden ministerineuvosto on Pohjoismaiden hallitusten virallinen yhteistyöelin. Pohjoismaiden hallitusten sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyötä johtaa sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto (MR-S).

Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitea (ÄK-S), joka koostuu Pohjoismaiden sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin sosiaali- ja terveystieteiden virkahenkilöistä, johtaa sosiaali- ja terveystieteiden ehdotusten valmistelua ministereiden käsittelyä ja päätöksentekoa varten. Virkamieskomitea päättää myös sektorin budjetin jakautumisesta sekä koordinoi alan hanketoimintaa ja pohjoismaisia työryhmiä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö valmistelee ministerineuvostossa ja sen alaisessa virkamieskomiteassa käsiteltävät asiat ja varmistaa, että kaikki sosiaali- ja terveystieteelliset päätökset myös pannaan täytäntöön.

Työn syventämiseksi tietyillä aloilla sekä käytännön yhteistyön ja tiedonvaihdon mahdollistamiseksi on perustettu parikymmentä pohjoismaista työryhmää.

Alalla toimii myös laitostasolla Pohjoismaiden hyvinvointikeskus (NVC) sekä Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvoston rahoittamia strategisia yhteistyökumppaneita. Ne kaikki edistävät sektorin tavoitteiden saavuttamista omilla aloillaan. MR-S tekee yhteistyötä myös muiden pohjoismaisten laitosten, kuten esimerkiksi NordForskin, Nordregion ja Nordic Innovationin kanssa.

Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen keskeisenä tehtävänä on toimia sosiaali- ja kansanterveysalan eri toimijoiden yhteistyöfoorumina Pohjoismaissa sekä Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa.

Laitoksen toiminnan tulee edistää maiden kansallista kehitystyötä, tiedon ja kokemusten vaihtoa sekä alan osaamisen kartuttamista.

Strategiset yhteistyökumppanit

- Pohjoismaiden hammasmaterian koestuslaitos (NIOM)
- Pohjoismaiden sosiaalilastokomitea (NOSOSKO)
- Pohjoismaiden lääkintälastokomitea (NOMESKO)
- Vammaisalan pohjoismaiden yhteistyöneuvosto.

Monialaiset näkökulmat

Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskunnan periaatteisiin kuuluvat kaikkien kansalaisten yhtäläiset mahdollisuudet sekä sosiaalinen solidaarisuus ja turvallisuus sukupuoleen, etniseen taustaan, uskontoon, vakaumukseen, toimintarajoitteeseen, ikään ja seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta. MR-S painottaa monialaisen yhteistyön tärkeyttä hyvinvointialan useissa eri kysymyksissä.

Kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman tulee näkyä Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikessa työssä. Näiden näkökulmien valtavirtaistaminen on edellytys sille, että pystytään toteuttamaan ministerineuvoston visio Pohjolasta maailman kestävimpänä ja integroituneimpana alueena vuoteen 2030 mennessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että näiden näkökulmien on vaikutettava järjestelmällisesti Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen toimintaan. Niiden on oltava mukana kaikissa suunnittelun, päätöksenteon, toteutuksen ja arvioinnin vaiheissa.

Hyvinvointiyhteiskuntien taloudellisen perustan ylläpitämiseksi ja sosiaalisen kestävyuden saavuttamiseksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös vihreään ja kilpailukykyiseen Pohjolaan. Tämä voidaan saavuttaa esimerkiksi edistämällä monialaista hyvinvointitaloudellista ajattelua.

Tasa-arvonäkökulma on tärkeä niin sosiaali- kuin terveysalallakin. Terveystalouden ja ennaltaehkäisevien (myös digitaalisten) toimien käyttöön sekä osallistamistyöhön voi liittyä sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma. Koronapandemia vaikuttaa naisiin ja miehiin eri tavoin, esimerkiksi työttömyyden, eristyneisyyden ja hoitotyön osalta.

Jotta tasa-arvonäkökulma saadaan järjestelmällisesti sisällytettyä MR-S:n kaikkiin aloitteisiin, tulee tarkastella tasa-arvotyötä ja löytää uusia tapoja hyvien ratkaisujen käyttöönottoon. Työhön on saatavilla tukea esimerkiksi Árni Páll Árnasonin sosiaalialan strategiaselvityksestä.

MR-S tukee huomion lisäämistä lapsen oikeuksiin sekä heikossa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin kohderyhmänä. Pohjoismaisella hyvinvointikeskuksella on tärkeä asema lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisessä ministerineuvostossa tehtävään yhteistyöhön.

Sektorilla tulee analysoida ja jakaa hyviä esimerkkejä osallistavista toimintatavoista. Esimerkkinä mainittakoon nuoria työhönsä osallistava vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto sekä muut ajankohtaiset panostukset, joissa esimerkiksi lapsia ja nuoria osallistetaan suoraan työhön.

Pohjoismaiden kestävä kehityksen luomiseksi on myös tärkeää analysoida vihreän siirtymän seurauksia tavoitteena kartuttaa osaamista siitä, miten ympäristö- ja ilmastotoimet luovat tai vahvistavat sosioekonomista, kulttuurista ja maantieteellistä eriarvoisuutta.

6. Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on kolmevuotinen (2022–2024), ja sitä arvioidaan ennen ohjelmakauden päättymistä. Arvioinnissa tarkastellaan muun muassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja työn onnistumista sekä sitä, miten tavoitteiden toteuttaminen on edistänyt Pohjoismaiden ministerineuvoston visiota ja sen kolmea strategista painopistealuetta, eli vihreää, kilpailukykyistä ja sosiaalisesti kestävä Pohjolaa.